

ผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชา อัลฟิกฮ์ เรื่องการสมรสในอิสลาม
โดยใช้บทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3

The Effect of the Development of Analytical Thinking Skill on al-Fiqh Subject Entitled Marriage
in Islam by Role-Playing for Intermediate Islamic Studies Stage Students, Year 3

ซัมรี ดอละ¹ อับดุลรอแมะ สุหลง¹ นัซรียะห์ อาบู²

Samree Doloh,¹ Abdulramae Sulong,¹ Nasriyah Arbu²

(Received: Oct 21, 2023; Revised: Dec 09, 2023; Accepted: Dec 12, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ รายวิชาอัลฟิกฮ์ เรื่องการสมรสในอิสลาม ระหว่างก่อนและหลังเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทบาทสมมติ รายวิชาอัลฟิกฮ์ เรื่องการสมรสในอิสลาม ระหว่างก่อนและหลังเรียน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียน รายวิชาอัลฟิกฮ์ เรื่องการสมรสในอิสลามโดยใช้บทบาทสมมติ กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 โรงเรียนพัฒนาวิทยากร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้อง 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ 2) แบบประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบประเมินความพึงใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติทดสอบค่าที (t-test dependent) ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรายวิชาอัลฟิกฮ์ เรื่องการสมรสในอิสลาม โดยใช้บทบาทสมมติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.28) การนำผลวิจัยไปใช้ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ดังนั้น เทคนิคนี้สามารถนำไปใช้กับรายวิชาต่าง ๆ ของอิสลามศึกษาสำหรับนักเรียนที่ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ทุกระดับ

¹ สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

¹ Department of Teaching Islamic Education, Faculty of Education, Yala Rajabhat University

² สาขาวิชาวิจัยเพื่อการพัฒนา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

² Department of Research Methodology for Development, Faculty of Education, Yala Rajabhat University

(Corresponding author / Email : 736496001@yru.ac.th)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การสมรสในอิสลาม

ABSTRACT

This research aims are as follows: 1) to assess students' analytical thinking skill through learning management by using role-playing. 2) to compare learning achievement using role-playing on al-Fiqh subject entitled in marriage Islam before and after learning. 3) to investigate students' satisfaction with the course 'al-Fiqh' on marriage in Islam using role-playing. The target population used in this research consisted of 20 intermediate Islamic studies stage students, year 3 of Pattanawitayakorn School during the second semester of the academic year 2022. The research instruments used included: 1) Learning management plan by using role-playing, 2) Analytical thinking skill questionnaire, 3) Learning achievement test, and 4) Satisfaction assessment questionnaire. The statistical methods employed for the research included mean, standard deviation, and dependent T-Test. The research findings revealed that: 1) Analytical thinking skill of students after learning higher than before learning at the statistically significant of 0.05. 2) Learning achievement of students after learning higher than before learning at the statistically significant of 0.05. 3) Students' satisfaction towards al-Fiqh subject on marriage in Islam by using role-playing was at a high lever ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.28). Applying research results of learning management using role-playing to development analytical thinking skill of students. Therefore, this technique can be applied to various subjects in Islamic studies for students who lack analytical thinking skill at all levels.

Keywords: *Learning management by using role-playing, Development of analytical thinking skills, Marriage in Islam*

บทนำ

การจัดการศึกษาอิสลามศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ. 2546 มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางถือว่าผู้เรียนนั้นมีความสำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนรู้นอกจากนั้นหลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ. 2546 ยังได้กำหนดสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 สาระการเรียนรู้ และในสาระการเรียนรู้ดังกล่าวก็มีรายวิชาอัลฟิกฮุ (ศาสนบัญญัติ) รวมอยู่ใน 8 สาระนั้นด้วย ซึ่งในรายวิชาอัลฟิกฮุ มีหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับการสมรสในอิสลาม เพื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างถูกต้องตามที่อิสลามได้กำหนด อิสลามได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมให้สมรสเพราะการสมรสเป็นชุนนะห์ (คำพูดและการกระทำของท่านศาสดา) มุฮัมมัด ศ.ล. ด้วยหลักฐานอัลหะดิษ จากท่านอับดุลลอฮฺ บิน มัสอูด ท่านศาสดา มุฮัมมัด ศ.ล. ได้กล่าวไว้ความว่า “เยาวชนหนุ่มสาวเอ๋ย ผู้ใดในหมู่พวกเราสามารถแต่งงาน (คือ ใช้จ่ายในการแต่งงาน) ได้ ก็จงแต่งงานเถิด เพราะมันรักษาสายตาดีที่สุด และป้องกันอวัยวะเพศ

มากที่สุด และผู้ใดไม่สามารถ เขาก็ง้อถือตลอด เพราะมันทำให้มันแห้งชาลงได้ (คือสิ่งที่มาตัดค้นหา)” (al-Bukhari, 1997), (Muslim, 1981)

หลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ. 2546 ได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญในด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างมีระบบภายใต้พื้นฐานของหลักการอิสลาม เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศในการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) การคิดวิเคราะห์ คือทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตในสังคมเป็นการปฏิบัติตามหลักการเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบซึ่งเป็นการคิดใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบคอบในเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล โดยหาส่วนดี ส่วนบกพร่อง หรือ จุดเด่น จุดด้อยของเรื่องนั้น ๆ แล้วเสนอแนะสิ่งที่ดีสิ่งที่เหมาะสมนั้นอย่างยุติธรรมและสำคัญอย่างยิ่งอีกทั้งทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นทักษะของการนำไปปรับแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันอีกด้วย ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ระบุว่าความคิดวิเคราะห์ถือว่าเป็นพื้นฐานของการคิด เป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมของมนุษย์ ผู้ที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์จะสามารถพิจารณาไตร่ตรองแก้ปัญหาอย่างแม่นยำมีความละเอียดในการจำแนกแยกแยะ เปรียบเทียบข้อมูลเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างชำนาญ โดยการหาหลักฐานที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือข้อมูลที่นำเชื่อถือมาสนับสนุนหรือยืนยันเพื่อพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจเชื่อหรือสรุป เป็นการระบุเรื่องหรือปัญหา การจำแนกแยกแยะการเปรียบเทียบข้อมูลอื่น ๆ และตรวจสอบข้อมูลอย่างชำนาญหรือหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อความถูกต้องและแม่นยำเพียงพอแก่การตัดสินใจ (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548)

การใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยให้ผู้เรียนได้แสดงออกในบทบาทต่าง ๆ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงและรู้จักสังเกต พฤติกรรมของผู้แสดงทั้งด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก มาเป็นข้อมูลในการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองทั้งพฤติกรรมความรู้สึกรู้สึก พฤติกรรมที่ดีขึ้น การเรียนรู้เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติตนในบทบาทต่างๆ เป็นการเรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (วันวิสาข์ สกุลณี, 2550)

จากผลข้างต้นจึงมีการศึกษาบทบาทสมมติ เพื่อที่จะสามารถให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ได้รวมทั้งสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี กล่าวคือเป็นเทคนิคการคิดอย่างมีระบบ คิดอย่างมีโฟกัส มีการจำแนก ความคิดออกเป็นด้าน ๆ และคิดอย่างมีคุณภาพทำให้การคิดมีประสิทธิภาพมากขึ้น แนวคิดหลักของการคิดเป็นทักษะช่วยดึงเอาความรู้และประสบการณ์ของผู้คิดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ทักษะความคิดจึงมีความสำคัญที่สุด ทั้งยังช่วยส่งเสริมความฉลาดทางสติปัญญา ช่วยให้คำนึงถึงความสมเหตุสมผล (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546) การพัฒนาทักษะการคิดและความสามารถทางการคิดของผู้เรียนโดยการบูรณาการเข้าไปในการจัดการเรียนรู้สาระต่าง ๆ นับเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทของการจัดการศึกษาในระบบที่ครูผู้สอนมีหน้าที่หลักในการจัดการเรียนรู้สาระต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนพัฒนาทักษะการคิดมากขึ้นและเกิด

ความเข้าใจในสาระที่เรียนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นอีกด้วย (ทิสนา แคมมณี, 2554) นอกจากนี้ยังมีผู้วิจัยหลายท่านที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่หลากหลาย พัทธดนย์ มหาไยธี และศิริพงษ์ เพียศิริ (2562) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์เฉลี่ย 22.65 คิดเป็นร้อยละ 75.50 ของคะแนนเต็มซึ่งสูงกว่าที่กำหนดไว้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 14.87 คิดเป็นร้อยละ 74.35 ของคะแนนเต็ม ซึ่งสูงกว่าที่กำหนดไว้ เช่นเดียวกับนุสา มาเนง (2560) ได้ทำการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์สาระภาษามลายู เรื่องการอ่านสรุปความเรื่องสั้น โดยใช้เทคนิคหวนถวนการคิด 6 ใบ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 2 โรงเรียนสามารถดีวิทยา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.05/84.71 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำหรับโรงเรียนพัฒนาวิทยากรได้มุ่งหมายที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างมีระบบ ตามที่หลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 ได้กำหนดไว้แต่ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้อัลฟิกฮ์ ยังไม่ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเท่าที่ควร ซึ่งจากการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกฮ์ กล่าวได้ว่าจากการสังเกตในปีการศึกษา 2564 ผลการทดสอบมาตรฐานอิสลามศึกษา (I-Net) ของรายวิชาอัลฟิกฮ์ชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 พบว่าคะแนนผลการทดสอบมาตรฐานอิสลามศึกษา (I-Net) อยู่ในระดับต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศจึงสมควรเร่งพัฒนา คือ คะแนนระดับโรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 29.53 และคะแนนระดับประเทศคิดเป็นร้อยละ 36.17 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติองค์การมหาชน, 2564) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดทักษะการคิดวิเคราะห์ในการจัดการเรียนรู้เพราะการคิดวิเคราะห์เป็นทักษะที่ควรพัฒนาในรายวิชาอัลฟิกฮ์ เพื่อฝึกการคิดอย่างเป็นระบบเป็นเหตุเป็นผล รู้จักแยกแยะคิดแก้ปัญหา สามารถพิจารณาและสรุปเพื่อหาคำตอบได้ การคิดวิเคราะห์เป็นความสามารถในการสืบค้นข้อเท็จจริงตอบคำถามบางสิ่งบางอย่าง โดยการตีความ การจำแนกแยกแยะ และทำความเข้าใจกับองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้อง หากความเชื่อมโยงที่มีความสัมพันธ์กันอย่างไร

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิกฮ์ เรื่องการสมรสในอิสลาม เพราะการสมรสในอิสลามคือแนวทางแห่งธรรมชาติที่จะนำมาซึ่งการแพร่เผ่าพันธุ์ที่โปร่งใสบริสุทธิ์ ทั้งเป็นเป้าหมายที่ใสสะอาดและเป็นการปกป้องจากความสัมพันธ์ที่ไม่ถูกต้องระหว่างชายหญิงจึงจำเป็นจะต้องขจัดความเลวร้ายดังกล่าวด้วยวิธีการสมรส เพื่อชีวิตของมนุษย์จะได้ดำเนินไปตามธรรมชาติปลอดจากความชั่วร้ายทั้งหลาย จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำนวัตกรรมบทบาทสมมติ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา

อัลฟิกฮ์ ให้กับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 โรงเรียนพัฒนาวิทยากร เพื่อสนับสนุนให้ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้อัลฟิกฮ์ให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ รายวิชาอัลฟิกฮ์ เรื่องการสมรสในอิสลามระหว่างก่อนและหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทบาทสมมติ รายวิชาอัลฟิกฮ์ เรื่องการสมรสในอิสลามระหว่างก่อนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน รายวิชาอัลฟิกฮ์ เรื่องการสมรสในอิสลามโดยใช้บทบาทสมมติ

ทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิกฮ์ เรื่องการสมรสในอิสลาม โดยใช้บทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 โรงเรียนพัฒนาวิทยากรผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สาระการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกฮ์

อัลฟิกฮ์ คือ ความรู้ ความเข้าใจหลักการและข้อปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามวิเคราะห์สภาพปัญหา เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจและการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข Ibn al-Manzur, 1994 ให้คำนิยามอัลฟิกฮ์ คือ ความเข้าใจ ซึ่งหมายรวมถึงความเข้าใจที่ละเอียดและไม่ละเอียด ตลอดจนความเข้าใจที่เป็นวัตถุประสงค์ของผู้พูดหรือที่ไม่เป็นวัตถุประสงค์แต่จะถูกเจาะจงใช้เกี่ยวกับความเข้าใจในวิชาการด้านศาสนา

2. การสมรสในอิสลาม

อิสลามได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมให้แต่งงานเพราะการแต่งงานเป็นซุนนะห์ของท่านนบีมุฮัมมัด ศ.ล. อัลลอฮ์ ช.บ. ได้ตรัสไว้ในซูเราะฮ์อัลอะอฺรอฟ อายะฮ์ที่ 189 ความว่า พระองค์นั้นคือผู้ที่ได้ทรงบังเกิดพวกเจ้าจากชีวิตเดียวและได้ทรงให้มีขึ้นจากชีวิตนั้นซึ่งคู่ครองของชีวิตนั้น เพื่อชีวิตนั้นจะได้มีความสงบสุขกับนางครั้งเมื่อชีวิตนั้นได้สมสู่ นางก็อุ้มครรภ์อย่างเบา ๆ แล้วนางก็ผ่านมันไป ครั้นเมื่อนางอุ้มครรภ์หนัก เขาทั้งสอง ก็วิ่งวอนต่ออัลลอฮ์ผู้เป็นพระเจ้าของเขาทั้งสองว่าถ้าหากพระองค์ทรงประทานบุตรที่สมบูรณ์ให้ข้าพระองค์แล้ว แน่แน่นอนข้าพระองค์ก็อยู่ในหมู่ผู้ชอบคุณ

3. ทักษะการคิดวิเคราะห์

กรณีการ กวางศิริ (2546) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง การจำแนกแยกแยะข้อมูลออกเป็นส่วนย่อย ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร เพื่อหาความสำคัญของส่วนย่อย ๆ หรือองค์ประกอบเพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจอย่างมีเหตุและผล อเนก พ.อนุกุลบุตร (2554)

ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ไว้ว่าเป็นการคิดพิจารณาสิ่งสำเร็จรูปหรือระบบใด ๆ อย่างแยกแยะให้ค้นพบความจริงที่แฝงในรูปขององค์ประกอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบและหลักการที่องค์ประกอบคูกันอยู่เป็นสำเร็จรูปหรือระบบอยู่ได้

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง การจำแนกแยกแยะข้อมูลออกเป็นส่วนย่อยเพื่อหาความสำคัญของส่วนย่อย หรือองค์ประกอบของส่วนนั้น ๆ มาใช้ในการตัดสินใจอย่างมีเหตุและผลอีกทั้งยังค้นหาความจริงที่แฝงในรูปขององค์ประกอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบอีกด้วย

4. การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

ทิสนา แคมมณี (2554) กล่าวถึง วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงและแสดงออกมาตามความรู้สึกกึ่งจิตของตน และนำเอาการแสดงออกของผู้แสดง ทั้งทางด้าน ความรู้ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่สังเกต พบว่าเป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550) ได้อธิบายถึง วิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติ หมายถึง วิธีสอนที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติขึ้นจากความเป็นจริง มาให้ผู้เรียนได้แสดงออก ตามที่ผู้เรียนคิดว่าควรจะเป็น ผู้สอนจะใช้การแสดงออกทั้งทางด้านความรู้ความคิด และ พฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นพื้นฐานในการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียน อันจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาสาระของบทเรียนอย่างลึกซึ้ง และรู้จักปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ หมายถึง รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนรู้ถึงสถานการณ์ที่คล้ายกับสภาพความเป็นจริงโดยให้นักเรียนสวมบทบาทในสถานการณ์นั้นที่ให้นักเรียนแสดงหน้าห้องเรียนที่ได้ให้ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมซึ่งมีผู้ชมที่สังเกตพบมาเป็นข้อมูลในการอภิปรายผลเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ยุทธนา ปัญญาดี (2553) ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน หมายถึง ความรู้หรือทักษะอันเกิดจากการเรียนรู้ที่ได้เรียนมาแล้ว ที่ได้จากผลการสอนของครูผู้สอนซึ่งอาจจะพิจารณาคะแนนสอบ หรือคะแนนที่ได้จาก ครอบหมายงานให้หรือทั้งสองอย่าง

ปราณี กองจินดา (2549) ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถหรือผลสำเร็จที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์เรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย และยังได้จำแนกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ตามลักษณะของวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยสรุปจากนักวิชาการหลายท่านได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถที่นักเรียนได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นในห้องเรียนที่ผู้สอนถ่ายทอดแก่ผู้เรียนให้มีการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้และยังได้จำแนกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการสอนที่แตกต่างกัน

6. ความพึงพอใจ

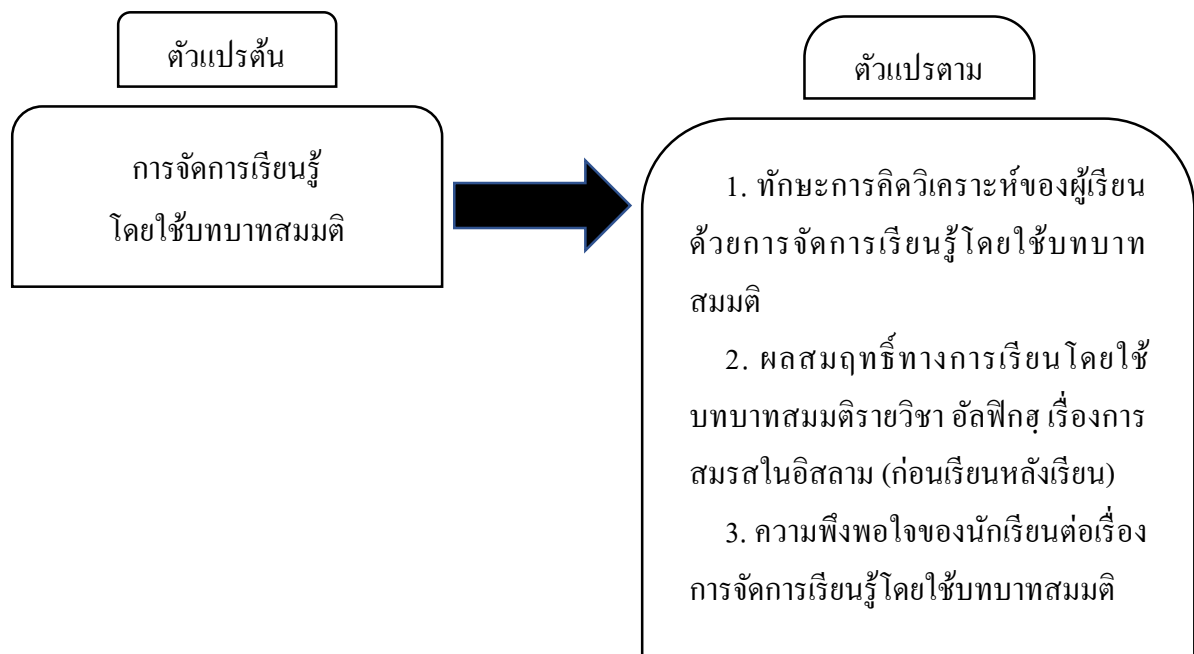
เทพพนม เมืองแมน และสวีน สุวรรณ (2540) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นภาวะของความพึงพอใจหรือภาวะของการมีอารมณ์ในทางบวกที่มีผลเกิดขึ้นเนื่องจากการประเมินประสบการณ์ของคน ๆ หนึ่ง สิ่งที่เขาเคยไประหว่างการนำเสนอให้กับสิ่งที่ได้รับจะเป็นรากฐานแห่งความพอใจและไม่พอใจได้

วิมล ทองผิว (2556) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกในทางบวก ทางลบ ความชอบ ความไม่ชอบ ความสบายใจ ความไม่สบายใจ ความสุขใจ ความทุกข์ใจความรู้สึกที่ดี ไม่ดี ความประทับใจ ไม่ประทับใจ ความพอใจและความไม่พอใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งอย่างมีระดับและทิศทาง

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นสรุปว่า ความพึงพอใจหมายถึง ระดับความคิดเห็นความพอใจและทัศนคติที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจจะมาจกสิ่งเร้าและแรงจูงใจที่ตอบสนองความต้องการของตนตามที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริงในสถานการณ์ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามปัจจัยแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยการผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ รายวิชา อัลฟิคุส เรื่องการสมรสในอิสลาม โดยใช้บทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2546 มีกรอบแนวคิดในการทำวิจัย ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 จำนวน 20 คน 1 ห้องเรียน โรงเรียนพัฒนาวิทยากร ตำบลจะก๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ ตัวแปรตาม ประกอบด้วย 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลฟิฮฺ 3) ความพึงพอใจของนักเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย

3.1 แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ รายวิชาอัลฟิฮฺ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 โดยใช้บทบาทสมมติ มีลักษณะเป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ข้อละ 20 คะแนน

3.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน รายวิชาอัลฟิฮฺ เรื่องการสมรสในอิสลาม สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 โรงเรียนพัฒนาวิทยากร โดยใช้บทบาทสมมติ มีลักษณะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ข้อละ 40 คะแนน

3.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรายวิชาอัลฟิฮฺ โดยใช้บทบาทสมมติ เรื่อง การสมรสในอิสลาม มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ มี 10 ข้อคำถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 10 ข้อ

4. วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย

4.1 การสร้างแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์

4.1.1 ศึกษาหลักการวิธีการสร้างแบบทดสอบและกระบวนการต่าง ๆ ในการวัดและประเมินผล เทคนิคการทำแบบทดสอบ เทคนิคการวัดผลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดความสามารถทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546

4.1.2 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระการเรียนรู้อัลฟิฮฺตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 วิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้และกำหนดจำนวนแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิฮฺ แต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

4.1.3 นำผลการวิเคราะห์มาสร้างแบบทดสอบตามจุดประสงค์เชิงความรู้ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ให้ครอบคลุมเนื้อหาแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย

4.1.4 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข เนื้อหา การใช้ภาษา คำถามและเวลา เพื่อเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญต่อไป

4.1.5 หากคุณภาพของแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์โดยการนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับเนื้อหา เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ (IOC)

4.1.6 นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าแล้วเลือกค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์เท่ากับ 1.00 แสดงว่าแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องและเหมาะสมระดับมาก ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับรูปแบบการวัดให้ตรงจุดประสงค์มากขึ้น และปรับปรุงให้สวยงามมากขึ้น ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ สามารถนำไปใช้ในกลุ่มทดลองต่อไป

4.1.7 นำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ไปทดลองกับนักเรียนที่เรียนรายวิชาอัลฟิคุฮ์ ชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 โรงเรียนพัฒนาวิทยากร 1 ห้อง จำนวน 20 คน

4.1.8 นำคำตอบมาตรวจให้คะแนน แล้วนำผลการตรวจให้คะแนนมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย และอำนาจจำแนกของข้อสอบแต่ละแผนโดยใช้สูตร ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.21-0.29 และอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.71-0.91 ซึ่งเป็นค่าที่แสดงว่าดัชนีค่าความยากง่าย และอำนาจจำแนกอยู่ในระดับที่ใช้ได้ และ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ความเท่ากับ 0.62 ซึ่งเป็นค่าที่แสดงว่าดัชนีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ใช้ได้

4.1.9 นำแบบทดสอบผ่านการทดลองจากกลุ่มทดลองและปรับปรุงไปใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยกับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ห้อง โรงเรียนพัฒนาวิทยากรที่เรียนในรายวิชาอัลฟิคุฮ์ จำนวน 20 คน โดยทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียน

4.2 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.2.1 ศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 สารการเรียนรู้อัลฟิคุฮ์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และการวัดประเมินผล

4.2.2 ศึกษาวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหารายวิชาอัลฟิคุฮ์ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 วิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

4.2.3 นำผลการวิเคราะห์มาสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบปรนัย จำนวน 40 ข้อ เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

4.2.4 นำแบบทดสอบปรนัย จำนวน 40 ข้อ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาก่อน เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาต่อไป

4.2.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ จำนวน 40 ข้อ และแบบทดสอบการวัด ทักษะการคิดวิเคราะห์ จำนวน 20 ข้อ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ไปทดสอบกับนักเรียน ที่เรียนรายวิชาอัลฟิคุฮ์ ชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 จำนวน 1 ห้อง โรงเรียนพัฒนาวิทยากร จำนวน 20 คน

4.2.6 นำคำตอบมาตรวจให้คะแนน แล้วนำผลการตรวจให้คะแนนมา วิเคราะห์หาค่าความยากง่าย และอำนาจจำแนกของข้อสอบ

4.2.7 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยกับนักเรียน ชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 โรงเรียนพัฒนาวิทยากร ที่เรียนในรายวิชาอัลฟิคุฮ์ จำนวน 20 คน โดย ทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน

4.3 การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

4.3.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบวัดผลความพึงพอใจจากหนังสือเครื่องมือวัดตัวแปร ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (สุวิมล ตรีภานันท์, 2550)

4.3.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้แบบต่าง ๆ

4.3.3 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดเป็นแบบ ประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดจำนวน 10 ข้อ

4.3.4 นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาก่อนเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาต่อไป

4.3.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้ เทคนิคการใช้บทบาทสมมติจากเรื่องการสมรสในอิสลาม สาระการเรียนรู้อัลฟิคุฮ์ สำหรับนักเรียนชั้น อิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงโครงสร้าง โดยพิจารณาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความเที่ยงตรงโดย ความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

4.3.6 นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าแล้วเลือกค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าดัชนีความ สอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจอยู่ระหว่าง 0.49-0.86 แสดงว่าแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมี ความสอดคล้องและเหมาะสมระดับมาก ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับรูปแบบ คำถามให้สวยงามและประโยคที่เข้าใจง่ายขึ้น ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ สามารถนำไปใช้ในกลุ่มทดลองต่อไป

4.3.7 นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยกับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 จำนวน 1 ห้อง โรงเรียนพัฒนาวิทยากร เรียนในรายอัลฟิกฮ์ จำนวน 20 คน เพื่อนำผลมาวิเคราะห์และประเมิน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2565 ระหว่างปลายเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

5.1 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดและบันทึกคะแนนลงในใบบันทึกคะแนน

5.2 ดำเนินกิจกรรมโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การสมรสในอิสลามโดยใช้บทบาทสมมติ ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-8 ตามลำดับ

5.3 เมื่อดำเนินการทำกิจกรรมด้วยการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การสมรสในอิสลามโดยใช้บทบาทสมมติ เสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้ทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การสมรสในอิสลามโดยใช้บทบาทสมมติแล้วนำมาตรวจให้ คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดและบันทึกคะแนนลงในใบบันทึกคะแนน

5.4 เมื่อเสร็จสิ้นการทำกิจกรรมโดยการ ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ทุกกิจกรรมหน่วยย่อยแล้วจึงทำการทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์และทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลัง กิจกรรม (Posttest) ชุดเดิม แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดและบันทึกคะแนนลงใน ใบบันทึกคะแนน

5.5 นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง การสมรสในอิสลามโดยใช้บทบาทสมมติ

5.6 นำคะแนนการทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์และการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนระหว่างกิจกรรม และคะแนนความพึงพอใจไปประมวลวิเคราะห์ เปรียบเทียบข้อมูลหลังการใช้และนำผลที่ได้จากการสรุปมาเป็นรายงานผลการวิจัยเพื่อเผยแพร่ต่อโรงเรียนในสังกัด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ประเมินคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนก่อนและหลังเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การสมรสในอิสลาม ที่สอนโดยใช้บทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 โดยใช้สถิติค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการเปรียบเทียบความแตกต่าง (t-test dependent)

6.2 เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การสมรสในอิสลามที่สอนโดยใช้บทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 โดยใช้สถิติค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเปรียบเทียบความแตกต่าง (t-test dependent)

6.3 วิเคราะห์คะแนนความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเรียนโดยใช้บทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 โดยใช้สถิติได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ รายวิชาอัลฟิคุส เรื่องการสมรสในอิสลามระหว่างก่อนและหลังเรียน ผลการประเมินดังกล่าวปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	20	20	12.10	1.09	13.70*
หลังเรียน	20	20	16.60	1.46	

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกัน โดยมีคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 12.10 หลังเรียนเท่ากับ 16.60 คะแนนตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนโดยใช้บทบาทสมมติ พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทบาทสมมติ รายวิชาอัลฟิคุส เรื่องการสมรสในอิสลาม ระหว่างก่อนและหลังเรียน ผลการศึกษาปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาอัลฟิคุส โดยใช้บทบาทสมมติ เรื่องการสมรสในอิสลาม ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนด้วย t-test

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	20	40	23.90	2.10	13.81*
หลังเรียน	20	40	32.80	2.66	

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาอัลฟิคุส โดยใช้บทบาทสมมติ เรื่องการสมรสในอิสลาม ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนด้วย t-test พบว่า การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกัน โดยมีคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 23.90 หลังเรียนเท่ากับ 32.80 คะแนนตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนโดยใช้บทบาทสมมติ พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน รายวิชาอัลฟิกฮ์ เรื่องการสมรสในอิสลามโดยใช้บทบาทสมมติ ผลการศึกษาปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ รายวิชาอัลฟิกฮ์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหายิ่งขึ้น	4.30	0.73	มาก
2	การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติทำให้ผู้เรียนสนุกมีความสุข	4.25	0.72	มาก
3	การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติทำให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานเป็นทีม	4.25	0.72	มาก
4	การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติส่งเสริมการคิดวิเคราะห์	4.40	0.68	มาก
5	การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก	4.55	0.60	มากที่สุด
6	การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้นและสนใจในเนื้อหา	4.55	0.69	มากที่สุด
7	การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง	4.45	0.69	มาก
8	การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติให้ผู้เรียนมีโอกาสดแสดงความคิดเห็น	4.35	0.75	มาก
9	การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติทำให้จำเนื้อหาได้นาน กงทน	4.55	0.51	มากที่สุด
10	ฉันสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติไปใช้ประโยชน์	4.30	0.66	มาก
ค่าเฉลี่ย		4.40	0.28	มาก

จากตารางที่ 3 ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ รายวิชาอัลฟิกฮ์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ เรื่องการสมรสในอิสลาม นักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นที่ได้ทำการจัดเรียงลำดับจากความ พึงพอใจสูงสุดไปหาความพึงพอใจต่ำสุด พบว่าประเด็นที่นักเรียนมีความพึงพอใจสูงสุดมี 3 ประเด็น คือ 1.การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก 2.การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้นและสนใจในเนื้อหา 3.การจัดการเรียนรู้โดยใช้

บทบาทสมมติทำให้จำเนื้อหาได้นานลงทน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.55 และประเด็นที่มีความพึงพอใจต่ำสุดมี 2 ประเด็น คือ 1.การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ ทำให้ผู้เรียนสนุกมีความสุข 2.การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติทำให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานเป็นทีม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.25

อภิปรายผล

1. ประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ รายวิชาอัลฟิคุ เรื่องการสมรสในอิสลามระหว่างก่อนและหลังเรียน จากการศึกษา พบว่า พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 12.10 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 16.60 คะแนน ซึ่งหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกวิธีการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและยังสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้นจึงทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อีกทั้งยังสามารถฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลายด้าน เช่น ทักษะการคิดแก้ปัญหา การตั้งคำถามการตัดสินใจและกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น (สุวิทย์ มูลคำ, 2547) ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนจากการทำแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้บทบาทสมมติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนางสาวพัชรินา นาคผอง (2562) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD ผลการวิจัยพบว่า 1). ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD อยู่ในระดับดี 2). ทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่งเท่ากับ ($\bar{X} = 2.51, S.D. = 0.16$) มีค่าร้อยละ 83.67 จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนและผลการศึกษาที่เกิดขึ้นก่อนดังที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ สรุปได้ว่าการจัดการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ นักเรียนสามารถใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนของผู้เรียนได้จริง

2. ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทบาทสมมติ รายวิชาอัลฟิคุ เรื่องการสมรสในอิสลามระหว่างก่อนและหลังเรียน ผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาอัลฟิคุ ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 23.90 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 32.80 คะแนน ซึ่งหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ดี เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างความเข้าใจและฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์ต่างกับความรู้ใหม่และกระบวนการเพื่อใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน (สุคนธ์ สิ้นธพานนท์และคณะ, 2554) ส่งผลให้ผู้เรียนที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ($\bar{X} = 23.90$, $\bar{X} = 32.80$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสุทธิปภาณ จินะวงศ์ (2564) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ โดยใช้แบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสุเหร่าลาดพร้าว ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแบบ ฝึกทักษะคณิตศาสตร์เรื่อง การคูณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 82.33/83.67 ซึ่ง เป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดไว้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังเรียนด้วย แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์เรื่อง การคูณ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการที่ ผู้วิจัยศึกษาประกอบกับแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและผลการศึกษาที่เกิดขึ้นก่อนดังที่กล่าว มาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการจัดการสอนโดยใช้บทบาทสมมติสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ ผู้เรียนได้จริง

3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน รายวิชาอัลฟิคุ เรื่องการสมรสใน อิสลามโดยใช้บทบาทสมมติ พบว่า ความพึงพอใจประเด็นดังกล่าว อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาประเด็น ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้ทำการจัดเรียงลำดับจากความพึงพอใจสูงสุดไปหาความพึงพอใจต่ำสุด พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้บทบาท สมมติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก คือ ($\bar{X} = 4.42$) เมื่อพิจารณาคำเฉลี่ยรายข้อส่วนใหญ่ นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก คือ การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในวิชา อื่น ๆ ($\bar{X} = 4.65$) รองลงมา คือ บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ($\bar{X} = 4.55$) ส่วนประเด็นความพึงพอใจของนักเรียนที่น้อยที่สุด คือ นักเรียนสามารถศึกษาและทำกิจกรรม ได้ตามเวลาที่กำหนด ($\bar{X} = 4.25$) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสุกี คอเลาะ (2560) เรื่อง ผลการ จัดการเรียนรู้สาระวิชาภาษาอาหรับสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลาง ชั้นปีที่ 1 โรงเรียนครุณ ศาสตร์วิทยาโดยใช้เทคนิคความคิดหมวก 6 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการ จัดการเรียนรู้สาระวิชาภาษาอาหรับสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 โรงเรียน ครุศาสตร์วิทยาโดยใช้เทคนิคความคิดหมวก 6 ใบโดยภาพรวมพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ ในระดับมาก จากการที่ผู้วิจัยศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติมีความสนุก ไม่เบื่อ ผู้เรียนตื่นตัวอยู่ ตลอดเวลามีความกระตือรือร้นในการเรียน กล้าแสดงออกและมีความรับผิดชอบ อีกทั้งยังเป็น กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน นักเรียนเกิดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ บทบาทสมมติส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรายวิชาอัลฟิคุ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับมา ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

สรุป

จากการที่ผู้วิจัยศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติมีความสนุก ไม่เบื่อ ผู้เรียน ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาที่มีความกระตือรือร้นในการเรียน กล้าแสดงออกและมีความรับผิดชอบ อีกทั้งยังเป็น

กระบวนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน นักเรียนเกิดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้
บทบาทสมมติส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิคุ และสามารถนำความรู้ที่
ได้รับมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนควรอ่านแบบทดสอบแบบวัดความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ให้
นักเรียนฟังเพื่อเป็นการชี้แนะให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจคำถามได้มากขึ้น

1.2 ในการแสดงบทบาทสมมติจะดำเนินการไปด้วยดี ครูควรคำนึงถึงเรื่องการ
ควบคุมชั้นเรียน ทั้งเรื่องของจำนวนคน เวลาการแสดง ขั้นตอนของกิจกรรม การใช้เสียง และการใช้
สถานที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิคุ (ศาสนบัญญัติ) โดยใช้บทบาท
สมมติที่มีประสิทธิภาพ โดยเลือกเนื้อหาที่เป็นปัญหาในการเรียน

2.2 ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิด
วิเคราะห์ จากการสอนด้วยใช้บทบาทสมมติ กับหน่วยการเรียนรู้อื่นและระดับชั้นอื่น

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาไทย

- กรรณิการ์ กวางคิริ. (2546). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และความเข้าใจที่คงทนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช. กรุงเทพฯ: รัฐสภาลาดพร้าว.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ทิสนา แคมมณี. (2554). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพพนม เมืองแมน และ สวิง สุวรรณ. (2540). พฤติกรรมขององค์กร. พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร: ไทยพานิช.
- นุสา มาเนง. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์สาระภาษามลายู เรื่อง การอ่านสรุปความเรื่องสั้น โดยใช้เทคนิคหมวกการคิด 6 ใบสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 2 โรงเรียนสามารถคิวิทยา. วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ปราณี กองจินดา. (2549). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และทักษะการคิดเลขในใจของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบชิปปา โดยใช้แบบฝึกหัดที่เน้นทักษะการคิดเลขในใจกับนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้คู่มือครู. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พัชรี นาคผง. (2562). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิตภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัชรดนย์ มหาไยธี และ ศิริพงษ์ เพียศิริ. (2562). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก. นครราชสีมา: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- พิศุทธิ์ปภาณ จินะวงศ์. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ โดยใช้แบบฝึกทักษะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสุเหร่าลาดพร้าว. วารสารลวะศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 5(1): 67-78.
- ยุทธนา ปัญญาดี. (2553). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีทักษะกระบวนการคิดเป็นลำดับขั้นตอนโดยนำแนวคิดการเขียนอธิบายด้วยผังงาน. กรุงเทพฯ: โรงเรียนพาณิชยการ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมี บุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

- วิมล ทองผิว. (2556). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการสอนผังกราฟิก สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาเทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, คณะครู
ศาสตร์อุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วันวิสาข์ สกุลณี. (2550). การทดลองสอนโดยใช้บทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านความ
เมตตา กรุณา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- วาสุกี คอเลาะ. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้สาระวิชาภาษาอาหรับสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษา
ตอนกลางชั้นปีที่ 1 โรงเรียนครุศาสตร์วิทยา โดยใช้เทคนิคความคิดหมวก 6 ใบ. วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราช
ภัฏยะลา.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติองค์การมหาชน. (2564). รายงานผลการทดสอบมาตรฐานอิสลาม
ศึกษา (I-NET) อิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตาวัดชีเตาะห์) ปีการศึกษา 2564 ฉบับที่ 2 – คำสถิติ
สำหรับโรงเรียนแยกตามมาตรฐานการเรียนรู้. <https://www.niets.or.th/th/> สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน
2566.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548). การประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ตาม
หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: กลุ่มส่งเสริมการเรียนการสอนและ
ประเมินผล สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2554). วิจัยสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน.
กรุงเทพฯ: เทคนิคพรินต์ติ้งนิทาน.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนภาพการพิมพ์.
- สุวิมล ติรกันันท์. (2550). การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางการปฏิบัติ.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อเนก พ.อนุกุลบุตร. (2554). สอนให้คิดเป็น Teach to Think. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อีดีเบส จำกัด.

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาต่างประเทศ

- al-Bukhari, Muhammad Ibn Ismail. (1997). *Sahih al-Bukhari*. al-Riyad: Daral-Salam.
- Ibn Manzur, (1994). *Lisan al-Arab*. al-Birut: Darul Dodir.
- Muslim ibn al-Hajjaj al-Qusyaayriy. (1981). *Sahih Muslim*. al-Qahirah: Daral-Maktabah.